

POMNÍK TGM NA NÁMĚSTÍ V PŘEŠTICÍCH

Záměr postavit v Přešticích důstojný památník na 102 mužů z Přeštic padlých v I. světové válce přijala Místní komise osvětová usnesením ze dne 14.2. 1922. Pomník měl být zároveň připomínkou časů, kdy se rodila naše samostatnost, a výrazem úcty k muži, který se o ni nejvíce zasloužil - tj. našemu prvnímu prezidentovi, T.G. Masarykovi. Veřejné sbírky spolu s výtěžkem z uspořádaných národních slavností vynesly celkem 24 760, 26 Kč, ale výsledná cena díla činila nakonec 38.000 Kč. Zastupitelstvem města bylo jednomyslně rozhodnuto, aby pomník vypracoval ak. sochař Vojtěch Šíp z Plzně (1885 - 1931). Pak vyvstal spor o umístění sousoší. Vlivem Obce čsl. legionářů zvítězil návrh, aby pomník byl umístěn na náměstí před budovu okresní správní komise a Okresní hospodářské záložny. Odhalení pomníku bylo načasováno na dny 5.- 6. července 1924, kdy se vzpomínalo upálení Mistra Jana Husa. Do základního kamene byla vložena jména všech padlých přeštických mužů a seznam místních legionářů z ruské, francouzské a italské fronty první světové války.

Původní pomník byl ohrazen litinovým zábradlím, uvnitř byla kolem sousoší parková úprava. Kvetly zde růže a šeřík v národních barvách. Původní nápis na podstavci pod sochou TGM zněl: „Pomník padlým vojínům a legionářům v Přešticích“. Symboliku památníku vysvětlil Vojtěch Mach ve svém článku „K sedmému březnu“ (Pod Zelenou Horou, roč. I, č. 7, březen 1933, str. 104) takto: „*Jest 5 m vysoký a znázorňuje „Osvobození národa“, zdůrazněné sochou presidenta Masaryka v nadživotní velikosti. K prezidentově soše se drží dvě menší skupinky, znázorňující pád bývalé říše. Vpravo staletý dub drtí pod svým zlomeným tělem poslední oběti, vlevo legionář rdousí dvouhlavého orla.*“ Na památník byl použit pískovec z Hořic.¹ Stal se námětem mnoha fotografií a dobových pohlednic. K této příležitosti byla tiskárnou pana Ouřady vydána brožura se jmény všech padlých a legionářů z první světové války.

V sobotu 5.7. 1924 bylo v sokolovně uspořádáno divadelní představení souboru Úhlavan a DTJ hry Revoluční svatba z doby francouzské revoluce. Den nato se konala na náměstí slavnost k odhalení pomníku. Účinkoval pěvecký sbor Skála, žákyně měšťanské školy L. Ježková, hudba 35. pěšího pluku z Plzně, slavnostní řeč pronesl poslanec Dr. Josef Patejdl z Prahy. Po slavnostním proměnném koncertu a průvodu městem se odpoledne neslo ve znamení lidové slavnosti na sokolském cvičišti.

Dne 6. března 1930 byl prezident Masaryk jmenován městským zastupitelstvem Přeštic čestným občanem města a 3. června téhož roku dostal starosta Svatoš svolení, aby náměstí bylo pojmenováno prezidentovým jménem.

Na začátku 2. světové války byla socha T.G. Masaryka uschována na zahradě u pana Bakuleho v Palackého ulici. Po válce byla počátkem července 1945 vyzvednuta a opravena kameníkem panem Strojvansem. Za pomoci vojáků US Army a jejich zvedací techniky byla socha znovu umístěna na podstavec, ovšem již bez sochy legionáře a kořenů stromu. Také nápis už zněl jinak: „Památce těch, kteří pracovali a umírali za svobodu našeho národa. 1914 – 1918, 1939 – 1945.“

Po nástupu komunistického režimu musel být symbol první republiky pochopitelně rychle odstraněn. Někdy byla socha uložena na radnici. V roce 1953 však, s požehnáním Okresního národního výboru, nenávratně zmizela, údajně byla roztlučena kladivem. Vzpomínku na padlé z války měla zastat pamětní deska v parku.

Po listopadu 1989, kdy se přeštickém náměstí opět vrátilo původní jméno, rozhodlo nové vedení města i o návratu sochy, byť již na jiné místo. Autorem do třetice obnoveného památníku byl ak. sochař Zdeněk Jílek z Plzně (1936 - 2004). Odhalení provedl 7. května 1995 ministr vlády ČR Igor Němec. Pamětní deska v parku byla předělána a byla do ní zvěčněna konkrétní jména jak bojovníků proti nacismu, tak židovských obyvatel města, kteří zahynuli v německých koncentračních táborech. V současné podobě existuje od roku 2005.

1 Firma Klokočka – Šíp postavila podobných pomníků více. Bez ústřední sochy T.G.M. nalezneme totožný výjev např. v Dobřívě u Rokycan či v Sušici. Naopak, v Nepomuku bylo sousoší s prezidentem v čele instalováno v roce 1925 a odstraněno v roce

